Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
ВІВТОРОК, ЧЕТВЕР І СУБОТУ
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всякі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

ОКРЕМЕ ЧИСЛО 4 ЦЕНТИ Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association. SINGLE COPY 4 CT.

РІК XXVIII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 24-го ЛИПНЯ 1920. ЧИСЛО 89. VOL. XXVIII. JERSEY CITY, N. J., SATURDAY, JULY 24, 1920. No. 89.

УКРАЇНСЬКІ ВІСТИ.

СЕЛЯНСЬКІ ПОВСТАННЯ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

(Із зальцведської газети „Шлях").

З Могилева Подільського повідомляють, що на тилах большевицьких військ в Київщині і на Подолю оперують, численні відділи добре озброєних повстанців селян. Селянське повстанне збільшається наслідком насильних реквізицій большевиків.

Вісти про нові повстання на Україні підтверджуються ревельською газетою „Талінна Театая". Проти повстанців большевики умсіли вислати кавалерію і пішe військо. Зелізничий рух піддержується тільки при помочі панцирних поїздів. Получення між Києвом-Полтавою і Бахмачем перерване.

Найвисльнійший революційний рух на Чернигівщині й Полтавщині.

В районі Полтави повстанчий загін в скількости 1000 людий знищив під Кобеляками значні відділи большевиків. Повстанці висадили зелізничий міст на ріці Ворсклі.

Частина українських Січових Стрільців під проводом д-ра О. Палієва подалася на Полтавщину.

Махно, про якого писали, що він розбитий большевиками, зачав виходити із свого району Катеринослав-Гуляй Поле і нападати на тил червоної армії. Один з відділів Махна в 15.000 душ зробив недавно напад на стацію Гришино і захопив там богато всякого майна.

Большевицькі репресії.

Щоби придушити повстання українських селян на тилах своєї армії, **большевики висилають окремі жандармські відділи, зложені з самих Китайців і Латишів. Ці відділи розправляються кровзво з українським селянством; палять цілі села і не жалують навіть жінок та дітий.**

СТРАШНІ РОЗМІРИ ЕПІДЕМІЇ ПЯТНИСТОГО ТИФУ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

В момент, коли Поляки сягають захланним способом і в божевільним засліпленню по безконечні імперіялістичні захвати на Сході, на областях, які завдяки безпосередній і посередній допомозі коаліції їм вдалось було захопити, шаліє страшна у своїх розмірах і ще страшнійша у наслідках епідемія пятнистого тифу. Про неї заговорив врешті світ. Полковник амер. армії Гількріст, який перебував в останніх часах на наших землях друкує про свої помічання обширний реферат в лондонськім „Таймсі" і розпучливим голосом кличе о допомогу зазначуючи, що коли допомога не прийде — Европі грозить страшна небезпека. Він між иншими каже; „Польщу навістила епідемія пятнистого тифу така велика, що подібної досі історія не знає. Політичне положення (sic!) робить надію на поліпшення положення просто іллюзоричною. **Найбільше лютує пошесть на галицькім Поділю, в районі між Тернополем і Борщевом, куди постійно зі Сходу напливають українські втікачі.** За польським кордоном жде на поворот міліон людий. Карантанні стації невистарчаючі. Один лікар припадає пересічно на 150 тисяч мешканців. Н. пр. в Тернополі згинуло від зарази з 12 ординуючих лікарів 10. Осталося при життю 2. В 1916 році начислено всіх хорих на тиф в Галичині і Конгресівці 34.000, в минулому році (1919) се число зросло на 231.000, а сего року — тільки в січні і лютім було хорих на тиф 46.000. Школи позамикані. Торговельне і економічне життя завмерло. Східна Галичина виглядає немов кладовище. Полковник Гількріст домагається установлення міжнародної комісії для поборювання тифу на східних областях Польщі, в склад якої повинні увійти представники Англії Злучених Держав, Франції і Італії, з найширшими повновластями".

Стільки чужинець. Він очевидно, не знає або не хоче знати, що пошесть тифу Поляки навмисно і свідомо піддержують, бо тим способом намагаються вкупі з арештами і переслідуваннями — фізично знищити український народ Східної Галичини. В нас є безконечне число доказів, що Поляки навмисно не дають тифозним околицям жадної лікарської помочі. А розсадниками недуги — се ті табори полонених і інтернованих, які Поляки потворили на нашій землі для катування українського народу і українського населення. Ратунком від заглади, одинокою охороною перед грозою поширення пошестий на краї західної Европи — присилка міжнародної комісії до Сх. Галичини, яка усунулаб злочинну і катівську польську адміністрацію на нашій землі, а на її місце поставилаб чужу. Звертаємо увагу на сю обставину також нашим американським землякам. Висловлюємо горячу надію, що принайменьше слова безстороннього чужинця завернуть їх нарешті зі шляху взаїмної гризні, з якої не мають сили вийти та згуртують біля справи помочі рідному краєви, на яку він вже так довго і — на жаль — досі безуспішно жде.

ЛЯХИ КОЛЬОНІЗУЮТЬ ХОЛМЩИНУ.

Українська ґазета, яка зачала недавно виходити в місті Холмі, столиці Холмщини, п. з. **„Наше Життя"**, подає такі вісти:

I.

Холмське „Наше Життя" подає:

Як нас інформують, в селі Худче, павловської громади, мають виселяти старих арендаторів бувшого майоратського маєтку Савича Українців Константина і Андрія Каліновських. Брати Каліновські тримали землю по контракті з 1909 року — один 10, другий 12 морґів ґрунту, а перед самою війною мали отримати вже свою землю на власність через „Крестянскій Банк". Вони побудувались на своїх арендах і обзавелися цілою господаркою. При відступі Росіян будинки спалено Москалями, так що після того братам Каліновським прийшлося побудуватися знову.

Ось коли вони вже з великими зусиллями і тяжкою працею трохи загосподарювались, приїхав комісар земський п. Сурман і заявив Каліновським, що вони мають звільнити ділянки, що обробляли вже більше 10 років, бо землю Каліновських віддано вже польським кольоністам. На протести і ссилку на свої права до землі зі сторони Каліновських оп. Сурман ніби мав грозити усунути братів Каліновських, з займаємих осель силою.

Спроваджені кольоністи мають вже орати землю Каліновських.

II.

Найзначнійші майоратські маєтки біля Холма, як Покрівка, Жолтанці, Кривичі, Деґултичі вже розпарцельовані. Не можна сказати, щоби тутешня людність селянська була забезпечена досить землею. Переважають серед селянства малоземельні. Одначе земельні ділянки пороздавані в більшости зайшлим кольоністам мазурам, а місцеве селянство упосліджено.

УПРАВА ПІДКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

(Угорської Руси).

Управа Підкарпатської України має бути так уложена: На чолі буде стояти ґубернатор др. Жаткович, заступником ґубернатора буде др. Петро Еренфельд, їм буде додане дорадче тіло: ґубернська рада, зложена з 14 членів. Чотири члени будуть вибрані з поміж начальників громад. Ціла Підкарпатська Україна буде поділена на 10 округів, а кождий округ буде висилати одного заступника до ґуберньскої ради. На кождому засіданню сеї ради буде брати участь 3 референти з правом голосування, так що разом буде 19 членів.

Ґубернатор має право іменувати урядників до шестої ранґи; при іменуваннях до висшої ранґи буде рішати ґубернатор, а затверджувати Прага. Адміністрацію ведуть референти кождого міністерства.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

САВЄТСЬКА РОСІЯ ХОЧЕ МИРА З ПОЛЬЩЕЮ.

Велика Британія каже Польщі просити мира у большевиків.

ЛОНДОН, 21. липня. — Велика Британія радить Польщі, щоби вона просила мира у савєтського правительства. Тою дорогою антанта хоче переконатися о щирости російського савєтського правительства, яке зазначило в своїй відповіди, що воно хоче мира з Польщею. Велика Британія відослала вчера вечером свою ноту до Москви. З достовірних жерел доносять, що російська торговельна місія находиться вепер в Ревалю і з огляду на напружену ситуацію не поїде до Лондону.

У ВАРШАВІ ЗАПАНУВАЛА ДУРІЙКА.

Російське савєтське правительство хоче зробити мир в Варшаві з польським савєтським правительством.

ВАРШАВА, 20. липня. — Польська столиця перебула знова одну неспокійну, повну напруження і бочзни добу. Се напруження заспокоїла до певної міри новинка, яка, хотяй для Польщі не є дуже прихильною, говорить, що російське савєтське правительство хоче мира з Польщею, але заключить його в Варшаві з польською савєтською республікою.

Ся новинка принесла польській столиці, як взагалі всему польському народови трохи полекші, хотяй в урядових кругах дурійка триває дальше.

БОЛЬШЕВИКИ ЗБЛИЖАЮТЬСЯ ДО ВАРШАВИ.

Американський леґіон поволеньки в своїм вогам дає знати.

ВАРШАВА, 20. липня. — Під сей час ведеться завзята боротьба коло Городна і Ковеля, одиноких твердинь, які боронять приступу до Берестя Литовського, де міститься головний осідок польської армії.

Большевицька кавалерія находиться коло Білостока, 50 миль від Городна а 125 миль від Варшави, затим і вона підходить щораз близше до Берестя Литовського.

В наслідок так скорого наступу большевиків, американський леґіон, який складається з яких 100 Американців, повідомив американських цивільних горожан, щоби були готові покинути місто, як зайде більша небеспека.

БОЛЬШЕВИКИ ПЕРЕХОДЯТЬ ЛІНІЮ, ВИЗНАЧЕНУ АНТАНТОЮ.

Антанта являється в скрутнім положенню.

ВАРШАВА, 20. липня.— **Найважнійшим фактом в сій новій ситуації є те, що російські савєтські війска перейшли лінію, яку визначила мирова конференція в Версалю і яку антанта поставила було в своїм жаданню завішення оружа з Польщею. Антанта грозила, що коли большевики перейдуть тую лінію, тоді вона поспішить Польщі з помочію з всіми тими средствами, які буде мала до розпорядимости. Тепер власне большевики перейшли на територію, яка безперечно є польською, бо заселена Поляками.**

БОЛЬШЕВИКИ В КОНТАКТІ З НІМЦЯМИ.

Східна Прусія не робить большевикам великої надії.

ВАРШАВА, 20. липня. — Тепер мають большевики отворену дорогу до Східньої Прусії. Дорогу сю промостила большевицька кавалерія переходячи ріку Немен і забираючи в своє посіданє Сувалки і Авґустову. З самої східної Прусії большевики будуть мати мало користи, а то тому, що се край переважно рільничий і населення консервативне. Однак факт, що Росія може тепер безпосередно зноситися з Німцями, має вже тепер велике значінне. Коли большевики посунуться трохи дальше на полудне в Німеччину, то там якраз найдуть відповідний елемент.

БОЛЬШЕВИКИ ЗЛОМИЛИ НОВИЙ ДОГОВІР З ЛИТВОЮ.

Забрали Вильню, але не хотять віддати його Литовцям.

ЛОНДОН, 22. липня. — Депеша з Ковна, з середи, до англійського часопису „Ді Дейлі Мейл" говорить, що большевики не хотять віддати Вильна Литовцям, а то на підставі мілітарних операцій, які такого стану вимагають. Дальше депеша говорить, що большевики заводили в місті цивільну управу, помимо того, що Литовці протестували.

Між иншим депеша додає, що мілітарна кооперація, про яку доношено з Москви не є правдивою, бо литовські війска у Вильні не хотять піддатися російській військовій управі. Таким чином большевики зломили мировий договір з Литвою, хіба що його опісля направлять.

БОЛЬШЕВИКИ НА НІМЕЦЬКІЙ ГРАНИЦІ.

В Німеччині метушня.

БЕРЛІН, 22. липня. — „Російська кавалерія на німецькій границі!" се найбільше сензаційна вістка, яка від хвилі упадку Городна прийшла до Берліна. Заняття Польщі большевиками уважається в Німеччині за неминучий факти, який принесе німецькому народови давно ожидані бажання.

Всі, від найскрайнійших комуністів до найбільше зацофаних консерватистів в Німеччині, продумують над тим, якби то використати большевицьку побіду. Німецький кабінет мав тайну нараду, на якій постановлено домагатися від антанти збільшення німецької армії, або, коли се не вдасться, то найменше жадати звороту польських провінцій, які передтим належали до Німеччини.

Позатим Німці сподіються що побіда большевиків спричинить великі зміни мирового договору, який заключено в Версалю. Взагалі вся Европа сподієтся другої великої світової війни большевизму з реакцією.

АНТАНТА БОЇТЬСЯ СОЮЗА РОСІЇ З НІМЕЧЧИНОЮ.

Франція каже, що тепер запізно помагати Польщі.

ПАРИЖ, 22. липня. — Франція до Крайної міри перестрашена наїздом большевиків на Польщу. Вона каже, що поміч Поміч під теперішню хвилю є запізно.

БОЛЬШЕВИКИ ХОТЯТЬ БІЛЬШОЇ ПОЛЬЩІ ЯК АНТАНТА.

Деякі уступи відповіди російського савєтського правительства на ноту Великої Британії.

ЛОНДОН, 21. липня. — Жадна капіталістична чи буржуазна часопись не передруковувала відповіди російського савєтського правительства на ноту Великої Британії, а то длятого, що сама віповідь є дуже довга, розумно уложена і крім свого диплfavматичного значіння має також цілі аґітаційні. Соціялістичний часопис „Ді Дейлі Геральд" подає деякі уривки тої відповіди, де між иншим говориться:

„Велика Британія хоче допровадити до мира між Польщею і савєтською Росією, а то длятого, що вона боїться, щоби савєтське правительство само того не зробило, як то воно вже зробило з деякими сусідними державами, бо тоді Велика Британія стратилаби всякі притенсії до Польщі.

Велика Британія пропонуючи мир з Польщею виступає яко мілітарна воююча сила, пані всего світа, а Польща, се лише терен де розіграються інтереси непоборимої Великої Британії. Російське савєтське правительство не признає ніякої мілітарної сили і знаючи, що працюючі кляси Польщі бажають мира таксамо як і працюючі кляси Росії, само той мир заключить.

Російське савєтське правительство розуміє добре, длячого версальський мир так ганебно визначив польську східню границю. Антанта хотіла віддати тую часть Польщі під вплив російського контрреволюційного капіталізму, який там по невдачах в Росії згуртувався. Сим зробив версальський мир для Польщі велику несправедливість. Савєтське правительство має готовий плян після якого польські границі будуть більше справедливі.

НІМЕЧЧИНА МУСИТЬ БУТИ НЕЗТРАЛЬНОЮ.

Не сміє вмішуватись в польсько-російську війну.

БЕРЛІН, 21. липня. — В комунікаті, який видав німецький уряд, є зазначено, що Німеччина мусить бути невтральною відносно польсько-російської війни. Сю заяву підписав президент Еберт і міністер заграничних справ Сімонс.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ КАЖЕ, ЩО БОЛЬШЕВИКИ ЙОГО ОШУКУЮТЬ.

Большевики говорять скорше до британського пролетаріяту.

ЛОНДОН, 21. липня. — Британський прем. Ллойд Джордж явився нині перед палатою депутатів, щоби пояснити теперішню ситуацію, а головно відповідь большевиків.

Між иншим зазначив він, що большевики говорять до него не як до дипльомата, але звертаються до британського пролетаріяту. Я думаю — говорив він — що російське савєтське правительство не має права диктувати Польщі, яке має бути польське правительство. Ми створили Польщу на мировій конференції, яко одиноку перегороду між большевиками а рештою Европи і обовязалися боронити тої Польщі. Тепер, коли большевики заберуть Польщу, тоді получаться з Німцями, які радо підуть проти нас, бо се означає, що вони позбудуться обовязків зглядом нас.

Тепер конечно нам — говорив дальше Ллойд Джордж — разом з иншими державами антанти зорганізувати в Польщі яких 300.000 жовнірів і доставити все потрібне до війни, бо коли Польща впаде, тоді вся Европа явиться в кліщах большевізму. Я не конечно на тім полягав, щоби мирова конференція відбулася в Лондоні. Я хотів за всяку ціну мира. Я старався запросити на мирову конференцію також Чехословаччину і Румунію і тою дорогою осягнути мир в цілій Европі. Однакож я тепер не противлюся, щоби Польща сама вела переговори з большевиками. Але що тоді за користь наша з побіди, яку ми віднесли у сій великій війні?

ГОРОДНО ВПАЛО, А ВАРШАВА ПЕРЕД УПАДКОМ.

ВАРШАВА, 20. липня. — Американці, що перебувають в Варшаві відсилають свої жінки на захід. На разі сподіються, що большевики прийдуть з антантою до якогонебудь порозуміння. Польський урядовий комунікат доносить, що большевики заняли Городно і скоро посуваються дальше на полудне, в напрямі Варшави.

Большевики виготовили строгий плян уведення савітського режиму в Польщі.

Депеші які приходять сюди з Берліна вказують, що Німеччина громадить свої війська на східних границях не так в цїли власної оборони як в цїли помочі большевикам.

Знова депеші які приходять з Варшави вказують на страшенну деморалізацію польського війська і польських селян, між якими є загальне переконанне, що большевики вскорі получаться з Німцями і виповідять війну всему світови.

ВРАНҐЕЛЬ І МАХНО ТАКОЖ ЩОСЬ ПЛЯНУЮТЬ.

Большевики визначили 10 міліонів рублів за голову Махна.

БЕРНО, (Швайцарія, 22. липня. — З України звідомляють, що там відбуваються великі приготовання до боротьбі з большевиками, Генерали Вранґель і Махно злучились разом і задумують здобувати Україну. Є вістка, що большевицькі проводирі визначили 10 міліонів рублів за голову Махна.

В Тернополи відбувся величавий похорон голови українського генерального штабу Михновського, який поляг в боротьбі з большевиками.

АНТАНТА ДУМАЄ, ЩО ПОЛЬЩІ ТРЕБА ПОМАГАТИ.

Деякі антантські офіцери вже на польськім фронті.

ПАРИЖ, 22. липня. — Авторітетні круги оповіщають, що антанта задумала помагати дійсна потреба.

До Польщі виправилися дві місії, британська і французька, які мають перевідатися, якої помочи потребує Польща. В слід за тими місіями пійшли також антантські висші офіцери забираючи зі собою деякі военні інструменти.(?)

АНТАНТА ХОЧЕ ВТЯГНУТИ АМЕРИКУ ДО ПОМОЧІ ПОЛЬЩІ.

Державні урядники предвиджують другу европейську війну.

ВАШІНҐТОН, 22. липня. — Американські державні урядники висказали нині свою приватну опінію на ситуацію, яка останними днями запанувала в Европі, заявляючи, що всі ті чинники, які склалися на теперішне положенне предсказують велику війну европейську.

Американські офіцери є того переконання, що сама Англія і Франція не всилі дати Польщі таку, поміч, якої вона під сю хвилю потребує. Деякі дипльомати держав антанти заявляють, що коли російським большевикам удасться зеднати німецькі радикальні елементи до кооперації, тоді Америка безперечно вмішається в дану ситуацію. Покищо Америка стоїть здалека і лише всему приглядається.

ЧЕХИ ДОМАГАЮТЬСЯ НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТИ.

Масарик вірить, що тою дорогою прийде до цілковитого порозуміння між Чехами і Німцями.

ПРАГА, 20. липня. — Президент чехословацької республіки, Масарик, в своїй розмові з американським кореспондентом сказав, що Чехословакія щораз більше клониться до націоналізації або соціялізації приватної власности.

Теперішні вибори, — говорив президент — вказують, що нарід бажає такої соціяльної системи. Се означає, що вся індустрія і торговля, яка мала доси характер приватний, має перейти в посіданнє держави, а то значить в посіданнє чехословацького народу. В той спосіб робітники будуть співвластителями банків, фабрик і т. д. і будуть покористувались доходами тих підприємств. Се спричинить конечні економічні перевороти, а то длятого, що деякі робітники вже до сего дозріли а деякі ні.

Звертаючи розговір на тему відношення Німців до Чехів, президент Масарик заявив, що дорогою соціялізації чи націоналізації прийде також до остаточного полагодження непорозуміння між тими двома націями в чехословацькій республіці.

АНГЛІЯ ВИСИЛАЄ ІНДИЙСЬКІ ВІЙСЬКА ДО МЕЗОПОТАМІЇ.

Заміряє ними здусити арабське повстанне.

ЛОНДОН, 20. липня. — Англія забирає з Індії велику силу війська і відсилає його на поміч британським війська в Мезопотамії, де вибухло велике повстанне Арабів. Так заявив нині в палаті депутатів Чорчил, британський міністер війни. При тій нагоді сказав він, що британський ґарнізон в Ромейка держиться і дальше і дістає підмогу літаками.

"SVOBODA" (LIBERTY)

The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893.

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		**в Злучених Державах:**	
1 year	$3.75	на рік	$3.75
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
to Jersey City and to foreign countries:		**В місті Jersey City і за границю:**	
1 year	$5.00	на рік	$5.00
6 months	$2.50	на пів року	$2.50
3 months	$1.50	на 3 місяці	$1.50
Single copy 4 cents.		Поодиноке число 4 центи.	

З Канади належить висилати гроші лише моні-ордером, а не паперовими грішми, бо сі стоять в Злучених Державах нисше ціни. При вимінї числять 15 центів від кождого канадійського паперового доляра.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланню замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошення поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

ЧИ ІСТОРІЯ ПОВТОРЯЄТЬСЯ?

РУЇНА.

Богато случаїв з теперішнього часу або з недавнього минулого показує, що історія повторяється, і то повторяється доволі часто.

Хочемо сказати кілька слів про „руїну" на Україні та про теперішні відносини на Україні.

По смерти великого **Богдана Хмельницького** (1657) настали на Україні сумні часи, які нарід дуже влучно назвав **руїною.**

Українське громадяство поділилось було на дві части, з яких одну творили біднійші верстви народу (партія народня, зложена з селян і біднійших козаків), а другу богатші верстви народу (партія панська, зложена з козацьких старшин, богатих козаків, шляхти, міщан і духовенства). Перша партія, народня, мала на меті боронити свої економічні інтереси, але що сього не вміла зробити, то підлягала своїм політичним провідникам, які її звичайно використовували для своїх особистих цілий. Друга партія, панська, тягнула до Польщі, де власне були панські порядки.

Такий поділ на партії був би навіть корисний, як би тодішня боротьба на Україні кінчилась на боротьбі внутрішній, бо вона була би вияснила народови клясову ріжницю двох партій і довела би була до клясового освідомлення та до введення суспільної справедливости.

Але та боротьба тільки пособляла ворогам-сусідам, то є Москалям і Ляхам, які старались її вихіснувати для своїх цілий, іменно для загарбання українських земель в своє посіданнє.

Треба тямити, що власне тоді, по Хмельницькому, в часі руїни, провідники тих двох партій на Україні тягнули її то до Москви то до Польщі, вмотували її у війни, а навіть довели до **поділу України на дві ворожі части, східну і західну, які взаїмно проти себе воювали.**

То була дійсно велика і страшна руїна на Україні.

З часу руїни памятний син Богдана Хмельницького **Юрій,** якого козацька старшина була вибрала гетьманом ще за життя батька, але який зараз по його смерти уступив.

По усуненню козацькою старшиною молодого Юрася, який був неспосібний на керманича держави, козацька рада вибрала гетьманом України **Івана Виговського,** котрий правив всего тільки два роки (1657-1659). В другому році свого правління він зробив угоду з Польщею в Гадячі (1658), але коли Ляхи зачали нищити „союзну" Україну, а нарід підняв проти них повстаннє, Ляхи його розстріляли.

По смерти Виговського **Юрась Хмельницький** ще раз вернувся до булави і гетьманував пять літ (1659-1663), але Москалі так були ним опанували, що Москва за нього вже була неподільним господарем на Україні. Ізза того він самий уступив і шукав помочі у Турків проти Москви, але Турки його **вбили.**

По **Хмельниченкови** Україна поділилась на дві части. **По лівому березі Дніпра** (на східній Україні) **вибрано одного гетьмана, а по правому** (в західній Україні) **вибрано другого.**

З того часу настав поділ на **Лівобережну і Правобережну Україну.** Лівобережну часто називано теж Гетьманщиною, тому що там найдовше були гетьмани.

На Правобережній Україні по уступленню Хмельниченка був спершу гетьманом **Павло Тетеря** (Моржковський), який був знарядєм Польщі і її наймитом. По невдачній виправі на Лівобережну Україну він зрікся гетьманства в 1665 році і втік до Польщі.

По Тетері на Правобережній Україні став гетьманувати **Петро Дорошенко.** Був він спосібний енерґійний і талановитий політик і державний керманич.

Він поставив собі був за задачу своєї політики скінчити руїну на Україні. Хотів він зєдинити розділену Лівобережну і Правобережну Україну, в одну державу; усунути з Лівобережа московські залоги, і добути від Польщі західні українські краї: Волинь, Поділє, Галичину і Холмщину.

На Лівобережі був тодігетьманом **Іван Брюховецький** (1663-1668). Він поки став гетьманом, був дуже великим демократом і гетьманом став з вибору Чорної Ради (головно голосами простих козаків), але як став гетьманом, здирав бідний нарід і цілком пішов на службу Москві. Збунтувався проти Москви, аж коли вона Андрусівською умовою (1667) віддала була Польщі цілу Правобережну Україну разом з Києвом. Убили його козаки, коли Дорошенко був з Правобережа виправився на збунтоване Лівобереже, щоб обі части України злучити в одну республіку.

Петро Дорошенко гетьманував 11 літ (1665-1676) і весь час воював проти заборчої Московщини. Та його сили були заслабі, головно тому, що Україна не була зєднана, але була розбита.

Хотів він опертись на помочі Турків і кримських Татарів, але поміч була безуспішна. Остаточно рабунки Турків на Україні — як за Виговського рабунки Ляхів — обурили населеннє проти Дорошенка і він не міг дальше встоятись у війнах проти Москви і Польщі. Загинув на засланню в Московщині.

Потому не ішло до ліпшого, бо на Україні вже не було ладу, а вороги України кріпшали, аж дійшло до того, що Росія виросла у могучу імперію, яка на довгі літа поневолила Україну.

• • •

Освобожденнє України прийшло аж тепер, коли революція зломила ворогів України, що її неволили століттями.

По революції руйнуючій, яка знищила старий лад неволі на Україні, зачалась **революція творча, будуюча,** яка будувала новий, вільний лад на Україні.

Була вона в руках **Української Центральної Ради,** під кермою Михайла Грушевського, і за нею станув був весь нарід, як се було за Хмельницького.

Здавалося, Україна зєдинена, іде до одної цїли — до дійсного освобождення усього українського народу.

Але не довго так було.

Повторилась історія. Прийшла руїна.

Прийшов **наїзд з Московщини** і повторилась московська політика на Україні. Зразу прийшли **московські большевики, а потім** царські посіпаки зі Скоропадським.

Коли революція розширилась далі на захід і увільнились також західні українські землі, а заразом прийшов до життя **другий ворог України — Польща,** повторилась дальша історія руїни. **Україна поділилась на дві части: Одна часть тягнула до Москви, друга до Варшави.**

Навіть двох „гетьманів" дано Україні, тільки змінено їх назви відповідно до нових часів.

Московщина обдарила Україну „головним комісарем", Румуном **Раковським,** а польська партія на Україні посадила у Варшаві упавшого голову упавшої директорії, **Петлюру,** яко „головного отамана".

І має Україна і „головного комісара" і „головного отамана".

Один дістає розкази з Москви, а другий з Варшави.

Один править при помочі російських війск, а другий хотів правити при помочі польських війск.

Один, як колись Брюховецький ніби дуже великий демократ, а властиво великий демаґоґ, а є послушником Москви, а другий як Тетеря є наймитом Польщі.

Брюховецького була вибрала Чорна Рада, бідне козацтво, за те, що він в бесідах був великий демократ, але як став був гетьманом, так пішов на службу Москві, нарід України обложив тягарами для Москви, на Україну тягнув московські війска і т. д. Таксамо Раковський на словах великий демократ, а з України вивозить добро в Московщину, на Україну тягне московські війска і вірно служить Московщині.

І як Тетеря був вірним наймитом шляхетської Польщі, так теж і Петлюра є вірним наймитом теперішньої шляхетської Польщі.

Руїна повторилась на Україні до слова.

• • •

А далі історія знова повторяється, бо велика російська імперія ще не пропала. Вона знов захоплює цілу Україну.

Розбитте польської імперії Росією — се є добро для України, бо Україна стратить одного ворога, але се ще не конець руїни на Україні.

Україна не хоче знова попасти на цілі століття в кліщі російської імперії. Вона не хоче, аби її руїна продовжалась в безконечність; аби її дальша історія була писана і диктована в Москві.

Україна хоче нового життя. Вона хоче дійсної волі. Хоче сама собою правити з Києва, а не з Москви. Хоче, аби її свободи боронили її сини — українське війско, а не аби ті сини ішли в Московщину, а відтам находили на Україну московські салдати.

За тою волею України сьогодня вже не стоять ані „головні комісари" ані „головні отамани", **а тільки прості селяни.**

Вони незрушимо стоять при свойому. Борються за те, аби самий український нарід правив у себе на Україні, і поти будуть боротись, поки не осягнуть своєї цїли.

Поки не скінчиться руїна на Україні.

Українська інтелігенція в старому краю і всі Українці в Америці повинні стати разом з українським народом до боротьби за волю України, за скінченнє нової руїни.

Коли Україна і Галичина буде вільна з польського наїзду, тоді весь український нарід мусить обєдинитись передівсім для сеї цїли, аби скінчилось уже раз на все панованнє Москви над Києвом, а з тим аби скінчилась вже раз руїна.

Горе тим, що приложать своїх рук для продовження панования Москви над Києвом, для продовження руїни на Україні!

Коли нові часи, нова історія принесла волю і независимість навіть маленьким народам, то вона належиться і великому народови українському.

Але вона сама не прийде. Її треба здобути і взяти.

Не політикою польською або московською, але українською.

Московщина може бути **хвилевим союзником** України **у війні,** але **постійним господарем** України **в часі мира** не сміє бути.

Український нарід був би не достойний зватись народом, як би на се згодився.

Бо правним господарем України може бути тільки український нарід.

І тільки тоді скінчиться вікова руїна.

А Україна стане вільною не лише з назви або в пісні, але по правді.

ДО ХВАЛЬНИХ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ ТА ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА.

Позаяк богато відділів не прислало відголосованого Референдум в справі календара на рік 1921, тому пригадується отсею дорогою, що речинець минає з днем 31-го липня 1920 року. Кождий відділ повинен висказати свою гадку, позаяк від членів залежить, чи такий календар має бути чи ні.

Роман Слободян,
гол. рек. серк.

В ПЕРШІ РОКОВИНИ ЗЛОЧИНУ.

Дня 25. червня минає рік, як Найвисша Рада Мирової Конференції сповнила страшний злочин над українським народом Східної Галичини.

Пригадаймо найважнійші факти.

Дня 19. червня 1919 р. Найвисша Рада телеграмою, яку підписали Вільзон, Ллойд Джордж, Клемансо і Орляндо, завізвала Поляків і Українців, які вели війну в Східній Галичині, припинити бої, додаючи, що вона, Найвисша Рада, буде посередничити між Поляками й Українцями в справі заключення перемиря.

Українці послухали зазиву Найвисшої Ради і предложили Полякам завішення оружя. Поляки це предложення відкинули. Так з вини Поляків бої велися далі.

Тимчасом Найвисша Рада в Парижі утворила комісію під проводом ген. Боти, яка мала занятися справою польсько-українського перемиря. Ця комісія, вислухавши польський і українських делеґатів, предложила 12. травня 1919 р. обом сторонам проєкт перемиря.

На засіданню Комісії 13-го травня 1919 року українська делеґація заявила, що проєкт приймає.

За те польська делеґація проєкт відкинула. Зробила це очевидно тому, що Польща, дcensus діставши від Франції армію Галлера, розпочала в Східній Галичині офензиву і сподівалася, що Українців зовсім переможе, отже не буде потребувати з ними годитися.

Не змігши через відмову Поляків довести до заключення перемиря, комісія Боти передала справу на рішення Найвисшої Ради.

Було ясно, що коли польсько-українська війна ведеться далі з тої причини, що Поляки не хотять згодитися на проєкт перемиря, предложений від імені Найвисшої Ради, — то Найвисша Рада звернеться проти Поляків і примусить їх заключити перемиря.

Було ясно..., коли-б Найвисша Рада справді хотіла здійснювати ті принципи справедливости, які так голосно проголошувала.

Одначе сталося зовсім инакше.

Найвисша Рада доти побивалася за польсько-українське перемиря, доки бояяся, що Українці побють Поляків.

Згадана телеграма Найвисшої Ради з 19. березня 1919 р. була вислана тому, що тоді Полякам грозила небезпека, що Українці викинуть їх із Львова. Отже Найвисша Рада взивала припинити бої, щоби вратувати Львів для Поляків.

Та коли Найвисша Рада побачила, що Поляки бють Українців, тоді їй уже зовсім не було пильно припинити бої, спинити пролив людської крови. Ні, вона спокійно ждала, аж Поляки зовсім переможуть Українців і опанують цілу Східну Галичину.

А коли це сталося, Найвисша Рада рішенням з 25. червня 1919 р. уповажнила Поляків заняти цілу Східну Галичину, значить, покрила своїм іменем розбій, якого довершили Поляки на українськім народі Східної Галичини.

Рішення Найвисшої Ради з 25. червня, цеб то документ, яким Найвисша Рада сповнила злочин на українськім народі Східної Галичини, звучить:

„Щоб забезпечити особи й маєток мирного населення Східної Галичини перед небезпекою, яка грозить від большевицьких банд, Найвисша Рада рішила уповажнити сили польської републіки вести далі операції аж по ріку Збруч.

„Це уповажнення нічим не пересуджує рішень, які Найвисша Рада прийме пізнійше, щоб управильнити політичний стан Галичини".

Цим рішенням Найвисша Рада віддала Східну Галичину під військову окупацію Польщі.

Дня 11. липня 1919 р. Найвисша Рада приняла нове рішення в справі Східної Галичини, рішення, яке мало за ціль закріпити панування Польщі над Східною Галичиною, а притім кинути українському народові „пісок в очи", ніби то Найвисша Рада не дасть йому вробити кривди.

Рішення Найвисшої Ради з 11. липня 1919 р. звучить:

„Польський уряд буде уповноважнений завести цивільну управу в Східній Галичині, після того, як заключить з антантою умову, якої постанови повинні по змозі оберігати автономію території, як також вольности політичні, релігійні й особисті її населення.

„Цей договір буде опиратися на праві самовизначення, яке виконають опісля мешканці Східної Галичини що до їх політичної приналежности; час, в якім це право буде виконане, означить Антанта або орган, якому вона передасть повновласть".

Отже Найвисша Рада обіцяла Польщі, що віддасть їй Східну Галичину на довший час, а український нарід дістав обіцянку, що Польща буде над ним панувати на основі окремого договору, яким буде забезпечена автономія Східної Галичини, а опісля Східна Галичина зможе виконати право самовизначення.

Так Польща панувала в Східній Галичині, нищучи український нарід розстрілами, шибеницями, тюрмами, таборами для інтернування, заборонами укарїнського слова, безробіттям українських урядовців і робітників, забороною купувати українським селянам землю і всіма можливими способами.

А український нарід ждав на автономію і право самовизначення, обіцяні Найвисшою Радою.

Вкінці на засіданню 20. листопада 1919 р. Найвисша Рада приняла проєкт договору з Польщею в справі Східної Галичини. Цей проєкт містив статут для Східної Галичини, на якого основі Польща мала-б далі управляти Східною Галичиною.

Щож постановляв цей статут:

По перше, значну часть Східної Галичини, сумежну з Польщею, разом з прастарим українським містом Перемишлем, відривав від Східної Галичини і прилучував до Польщі.

По друге, робив Східну Галичину провінцією польської держави, надаючи Східній Галичині тільки дуже обмежену автономію, яку польський уряд міг нарушувати, скільки захотів би.

По третє, відбирав обіцяне в рішенню з 11. липня 1919 р. право самовизначення, постановляючи, що Східна Галичина має оставатись 25 літ під Польщею, а опісля Союз Народів рішить, як має бути далі.

Як весною 1919 р. Найвисша Рада допустилася віроломства супроти українського уряду Східної Галичини, бо обіцяла довести до перемиря, а потім позволила Полякам заняти Східну Галичину, — так в осени 1919 р. Найвисша Рада допустилася другого віроломства супроти українського народу Східної Галичини, бо, обіцавши йому автономію і право самовизначення, в статутті для Східної Галичини з автономії оставила тільки тінь, а право самовизначення зовсім відібрала.

Одначе й на такий статут для Східної Галичини Поляки не згодились. Автономія, яку давав статут для Східної Галичини, була Полякам ще таки за велика, а крім того не хотіли вони, щоб після 25 літ ще раз рішав справу Союз Народів, тільки щоб віддати їм Східну Галичину таки на віки.

Ну, і Найвисша Рада знов послухала Поляків і на засіданню 22. грудня 1919 р. рішила справу статута для Східної Галичини поки що „покласти під сукно".

Отже Поляки мають необмежене панування над Східною Галичиною, а Найвисша Рада поклала статут „під сукно" і жде.

Так минає рік, як Поляки дістали від Найвишої Ради дозвіл заняти Східну Галичину, — рік найстрашнійшої неволі українського народу під польським ярмом, — неволі, яка перевисшає все, що зазнав один нарід від другого підчас цієї світової війни. Так, як Поляки над Українцями, так ніхто над ніким не знущався у світовій війні.

Заключення договору між Головним Отаманом Петлюрою і Польщею зовсім не змінило положення українського народу Східної Галичини й український нарід у Східній Галичині далі томиться в польській неволі.

Польща винищує його в Східній Галичині, а так само в Холмщині, Підляшу, Підлісю, Волині, Поділлю і скрізь де має власть над українським народом.

Таке діється в Східній Галичині і на всіх українських землях, де Польща має власть, в перші роковини злочину, який 25. червня 1919 р. сповнила на українськім народі Найвисша Рада Мирової Конференції, покриваючи своїм іменем розбійничий похід Польщі на Східну Галичину.

Др. Михайло Лозинський.

Гайдельберг, 19. червня 1920 р.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЛЯХИ СУДЯТЬ УКРАЇНЦІВ.

Радник Масляк і посол Старух перед польським судом.

Дня 28. червня с. р., перед скріпленим трибуналом окружного суду **у Львові** розпочалася розправа проти б. радника краєвого суду в Бережанах **Івана Масляка** і б. посла до сойму і австрійського парляменту **Тимка Старуха,** за їх діяльність підчас української влади у Східній Галичині. В склад трибуналу входять старший радник Невядомскі, як провідник, і судді: Нехай, Янко, Дворжак, Соха, Зайдлер і Геттінґер. Обжаловує прокуратор Ґіртлер. Боронять: радника Масляка др. Ф. Евин, посла Старуха др. Волошин, кромі сього спільно боронять обох др. Роман Перфецький, др. Володимир Бачинський і др. Лев Ганкевич.

До розправи покликано до 70 свідків.

По отворенню розправи перший забрав голос адвокат др. Евин. По довшій промові на політичні теми поставив внесок на визнаннє теперішнього трибуналу некомпетентним, бо обжаловані як високі урядники У. Н. Республіки сповняли тільки обовязки в добрій вірі.

Внескам оборони спротивився прокуратор Ґіртлер, зазначуючи, що в тім випадку ходить о судження діл, що кваліфікуються як звичайні злочини. Трибунал по нараді рішив відмовити внескам оборони і прихилитися до внеску прокуратора.

Відтак приступлено до відчитання акту обжаловання, якого зміст такий:

Український переворот заскочив мешканців м. Бережани і околиці дня 1. листопада 1918. На поручення істнуючої тоді у Львові Української Національної Ради, відібрав тоді обжалований Іван Масляк, радник тодішнього уду в Бережанах з рук старости Мільского адміністрацію і владу в повіті та розпочав урядування, як поставлений У. Н. Радою повітовий комісар Бережанщини. Першим його ділом було заведення стану облоги. Не зарядження було тільки вступом до террору, який запанував відтак, викликуючи у Поляків пригноблююче вражіння. Дня 10. листопада обжалованого затверджено в характері урядового комісаря з диктаторською властю. До його обовязків належала м. и. охорона національних меньшостий. Одначе слідство виказало, що обжалований не тільки не протиділав таким виступам, але й сам відносився ворожо і з ненавистю до Поляків.

Начальником Бережан іменував обжалований в перших днях ґімн. професора Насельського, а коли цей по кількох днях зрезиґнував, Тимка Старуха. Т. Старух підлягав безпосередно обжалованому І. Маслякови, а до помочи мав прибічну раду, в якої складі мало бути кількох Поляків. Свої уряди розпочали обжаловані від того, що установлені У. Н. Радою, або радн. Масляком начальники поодиноких властей і інституцій зажадали від дотеперішних урядників зложення приречення вірности українському урядови, а коли вони відмовили, звільняли їх від сповнювання обовязків. Кромі сього радн. Масляк перебираючи управу лісів в свої руки візвав до себе лісничих і намовляв їх до переходу на гр.-кат. обряд. З самого початку замкнено також польську ґімназію, а другу утраквістичну перемінено на українську. З початком 1918 р. зарядив обж. Масляк побір польської і жидівської людности до примусових робіт і не відкликав цего мимо зарядження українського секретаріяту для внутрішних справ. Директорови каси ощадности, котрий не хотів зложити присяги, казав обжалований випровадитися з будинку каси і на представлення, що це зарядження незгідне з правом, заявив коротко: „Право, це я".

Ще гірше поступав супроти Поляків обжалований Тимко Старух. На його зарядження не вільно було продавати поживи Полякам. Коли він перший раз як бурмістр увійшов до маґістратського будинку, спльовував з обридженням, кажучи: „Кождий кут тут Ляхами смердить, треба те все вичистити!"

Зорґанізована обжалованими розвідча служба спричинила ряд арештовань і ревізій. Поляк не міг показатися на вулиці, аби не стягнути на себе уваги, що робить це в конспіраційних цілях та що ділає на шкоду України. Особи, які розмовляли по польськи, арештовано, жовняри били їх прикладами кличучи: „Кождого Поляка належить, як пса застрілити".

Шеф розвідчого відділу Коник застрілив інжиніра Кухара в готелі. Мужа Юзефи Лисаковської, 78-літнього старця арештовано за те, що не хотів сказати де укривається його пасерб; у вязниці його побито, наслідком чого він по кільканайцяти днях помер. В перших днях січня 1919 арештовано більшу скількість Поляків і поміщено їх в неопалених келіях по 20 осіб. Арештованих відіслано без переслухання до Тернополя і в части випущено, наказуючи їм зголошуватися кождого дня в окружній команді і заказуючи їм зноситися з кимнебудь. Деяких з них відставлено до табору інтернованих, де в лютім вибух між ними пятнистий тиф, якого жертвою впало трьох бережанських Поляків. В квітні арештовано знову до 30 осіб польської народности. Двох з них дістало по 25 нагаїв.

Таке ділання спричинило безпосередно і посередно заховання обжалованого Масляка і має знамена злочину публичного насильства.

На вічу в Бережанах виголосили обжаловані п. Масляк і п. Старух промови повні ненависти до Поляків. В якійсь похоронній промові взивав п. Старух, аби всіх Поляків прогнати за Сян, кажучи, що „треба їх вигнати, вирізати і винищити, бо тут земля українська". Тому польські мешканці Бережан і околиці жили в постійнім побоюванню, що при якійнебудь нагоді вибухнуть заворушення і різня Поляків.

Акт обжаловання наводить ще кілька „знущань" п. Старуха над особами польської народности і закидає йому відтак забрання двох пар коней з упряжу і возами вартости 20.000 корон, що були власністю громади, чим допустився обжалований злочину спроневірення. Таксамо спроневірив п. Старух кількасот кільограмів ріжних провіянтів, м. и. кількадесять картонів цукру в кістках, чим допустився також злочину спроневірення.

По відчитанню акту обжаловання приступлено до переслухання обжалованих.

---

† НИКОЛАЙ ВАВЕРЧАК

походячий з Лукови, пов. Ліско, а замешкалий в Перт Амбою, один з найчільніших громадян, довголітний член У. Н. Союза і вислужений радний сего уряду, упокоївся, заосмотрений **св. Тайнами** в четвер рано **дня 22. липня с. р.**

Похорони відбудуться В НЕДІЛЮ, 25. ЛИПНЯ, О ГОД. 2-ІЙ ПОПОЛ.

Бл. п. Николай Ваверчак належав до найстарших наших еміґрантів, бо пережив 29 літ в Америці, а з того 23 літ в Перт Амбою. Помер по довшій недузі маючи 61 літ. — В. И. П.

ЛИСТ З ДОРОГИ.

Ле Авр, Франція, 8. мая, 1920.

Дорога Родино!

Подаю Вам до відома про свою подорож. Зачну від закупна шифкарти. Прибули ми до Ню Йорку і там зайшли до банку на розі 6. улиці, де дуже делікатно з нами обійшлися — дали інформацію, як виробляти пашпорти і сказали, що небогато буде коштувати, около 117 дол. на Ґданьск. Ми порадились з тими людьми з Когус і зачали виробляти пашпорти. Тих двох Українців, що роблять в тім банку, так нас обмотали як павук муху, а все дуже делікатно. Потрафили натягнути нас як струну, притягнули нас до останньої хвилі, наші пакунки вислали до шифи наперед, потім кажуть: платіть, бо їдемо! І так зажадали за пашпорти 14 дол., а за шифкарту 132 дол. Роби що хоч і плач не поможе. Іди скоро і плати всюди за якісь печатки, за куфри і так разом нарахували $203.25. І мусіли ми платити, або инакше куфрів відречися.

Тож прошу, хто би їхав до краю, най обминає тих Українців, що працюють в згаданім банку. Прошу, тов. Зальопаний, подати сей лист до українських ґазет і то до всіх, за що я буду дуже вдячний, і нехай українські робітники знають, як то „свої" уміють своїх обслужити. До того виправили нас на шифу на француську лінію. Крім того вчіпилися до нас шістьох, щоби зміняти по 50 дол. Я не міняв ані цента! За 50 долярів давали квіт на 4.000 марок, а оден чоловік дав 40 долярів, то дістав 2.000 марок. Бачите, яке ошуство! Подорож йде добре, а тепер щоби як найскорше до дітий дістатись, то опишу Вам решту.

Здоровлю всіх щиренько—Ваш
Василь Криса.

Згідно з бажаннєм тов. Криси, прошу отсим всі українські часописи о передрук сего листа. — Д. Зальопаний, Когус, Н. Й.

ПОМЕР УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННЕК СТЕПАН КОВАЛІВ.

Дня 26. червня, 1920, помер в Бориславі, в Галичині, Степан Ковалів. Похорон відбувся 29. червня.

* * *

З Ковалевим сходить в могилу один з нечисленних вже ветеранів українського письменства в Галичині, що дебютували в безпросвітних 80-тих рр. м. ст. Один з тих, що серед важких злиднів продиралися життєм, а вільну хвилю від праці на хліб насущний присвячували рідному письменству. З дивною впертістю, яку виніс він з під сільської стріхи, в суматосі горячкового життя „галицької Каліфорнії", де люде з жебраків робилися міліонерами і навпаки, він з твердою послідовністю сповняв совісно і з любовою свій учительський обовязок і писав свої овіяні тихою любовою до понижених і покривджених оповідання. Писав їх, посилав до часописий, вони там друкувалися під псевдонімами: Дроздишин, Дрозд, Плескачка, Стефан Пятка і ин. — а читаюча публика довгі роки не знала, що автором цих оповідань з бориславського життя є тамошний скромний учитель.

Богато дечого з писань пок. письменника лишилося поза цим виданиям і мабуть чимало, о скілько нам відомо, лишилося в рукописи.

Степан Ковалів уродився в с. Брониці дрогобицького повіту 25. грудня 1848 р. Батьки письменника були вбогі селяне, що мали хатину-ліпянку і два півзагони поля. До народньої школи ходив Ковалів у Дрогобичі у ОО. Василіян, а відтак вчився в низшій реальній школі в Перемишлі. Перед вступленням до учительського семінаря був дякоучителем у Городищі і у свойому рідному селі. Після скінчення учительського семінаря у Львові вернув 1875 р. до рідного села і тут працював чотири роки. Завдяки його заходам в Брониці поставлено гарний шкільний будинок, який після покликання Ковалева на посаду в Бориславі остався пусткою. В Бориславі працює він з першу яко учитель відтак яко управитель одної з найбільших народніх шкіл в Галичині. Коли візьметься під увагу, що до школи, якої пок. Ковалів був управителем, учащало рік-річно понад 1000 дітий, що — головно давнійшими роками — більшість учительського збору були т. зв. панчошкові учительки, а дальше — нужденну винагороду за працю в найдорожшій в Галичині місцевости — годі не схилити голови перед людиною, що серед тих умовин мала на стільки гарту духа, щоби посидющо віддавати хвилі відпочинку непоплатній літературній праці. А зачав Ковалів писати в 1881 р. в „Приятелю дітей", де поміщував свої оповідання для дітей і педагогічні статті, нр. „Гірська дитина", статейка про дорогоцінні камені і т. д.

У своїх оповіданнях затвердив Ст. Ковалів в укр. літературі життя „галицької Каліфорнії" на протязі перших десятків років переміни незамітної оселі у найбільший галицький промисловий центр.

На окрему згадку заслугують його оповідання для молодіжи. Знання діточої душі, вміння промовляти до неї про кожду справу ясно і зрозуміло, ставлять їх на першому місці в нашій не дуже богатій літературі для молодіжи.

З артистичного боку оповідання Ковалева мимо їх пластики носять сліди скорої роботи. Автор не мав часу цизелювати форму своїх творів. Всеж фабула в них богата, обсерваційний матеріял обильний, опрацьовання ясне і просте.

Твори Ковалева являються цінним вкладом в українську літературу — і імя покійного письменника все будеся згадувати поруч імен Кониського, Левіцького, Грінченка та инших подвижників українського письменства. („Гр. Думка"). М. С.

МНОГОСТРАДАЛЬНИЙ КИЇВ.

(Спеціяльна кореспонденція львівського дневника „Громадська Думка").

Проскурів, 27. червня 1920.

Коли я назвав Київ многострадальним, це ще не означає, що цим словом я обняв все, що Київ перетерпів за час від 1917 до 1920 року. Фактично у лексиконі українських слів немає такого виразу, який в точности міг би окреслити всю глибінь терпіння і мук цього старого прекрасного українського міста.

Місто, колись веселе і живуче, тепер виглядає скоріще на цвинтар, як на місце де живуть люде. Вилюдніле. Пусте. І страшно, страшно понуре, сумне.

Вимірання Києва почалось вже від першої большевицької інвазії. Страшливий терор чрезвичайок, муравйовщина (початок 1918 р.) гнали всю інтелігенцію з великого міста на периферії, або за кордон. Перша большевицька інвазія, це одна велика, кріава пляма на прапорі народніх московських комісарів. Вже німими тепер свідками тої ганьби являються тисячні трупи української інтелігенції, між ними і міністра земельних справ Олександра Зарудного і київського митрополита Володимира. А треба зазначити, що Олекс. Зарудний був симпатиком большевиків, але Українець. У першому складі „Народніх секретарів України" були між иншим Евгенія Бош, ненормальна зовсім людина, яка на всяких вічах збуджувала у масах кроваві інстинкти і взивала отверто до погрому інтелігенції, бо це мовляв „буржуї". Про Українців тут говорити нічого, бо вони всі були під підозрінням найгіршого злочину, цебто підозрівалися у симпатіях до „контрреволюційної" і „буржуазної" Центральної Ради.

Від обстрілу міста згорів чудовий будинок проф. М. Грушевського на Паньківській вулиці і все, що в ньому було, бо „визволителька працюючих мас" не позволила гасити будинку буржуазного професора. Прекрасні музейні збірки, величезна історична бібліотека вартости принайменьше міліонової згоріли зовсім на вівтарі, як казали большевики „народнього" гніву.

Ледви кияннн виліз із пивниць, як прийшлося йому знову ховатись у нори. Наступали Німці. Евгенія Бош, годину ще перед відступом запевняла пролетаріят, що Київ нізащо не буде зданий, а за годину у Києві були Німці, яких кияне зустріли з полекшою.

Гетьманщина пробула майже 8 місяців і в заслугу її можна покласти те, що в тім часі повстали такі поважні наукові інституції, як Українська Академія Наук, Академія мистецтва, Університет у Києві і Камянці, фільольогічний факультет у Полтаві і деякі курси українські у харківському університеті. Крім того в тім часі відчиняється ціла сітка шкіл і гімназій по всій Україні.

Вжеж таки українське громадянство стояло у різкій опозиції до гетьманського уряду за його москвофільський склад і федеративні тенденції. Стояло у опозиції, але не виступало активно, бо гетьман всеж таки заявлявся за незалежністю України. Та упав у Німеччині Вільгельм і його ставленик Скоропадський почув, що грунт хитається під його ногами і він, шукаючи ратунку, оголошує „грамоту", про відбудовання „единої неділимої Росії" руками і кістками самих Українців.

Вибухло повстання. Гетьман впав, прийшла Директорія, яка ледви вспіла скликати трудовий конгрес і зараз мусіла виїхати до Винниці з цілим урядом, звідтам до Камянця, звідки теж мусіла небавом тікати.

До Києва прийшли большевики в друге. Ревізії, реквізиції, арештування відбувалися кождого дня і ночі, киянин знову не показувався на вулицю, а коли показався з конечности, то одягав „пролетарське" вбрання, щоби, боронь Боже, не приняли його за буржуя. Заляканий інтелігент сидів тихо, нарікав і плакав тільки в дуже інтимному кружку, чекав звідкись спасення. Всі закони і декрети виконував точно і совісно, бо инакше погрожувала йому чрезвичайка. При всяких виборах інтелігенти і взагалі київські обивателі голосували на комуністів, так що большевики з гордістю називали Київ „червоним".

За те селянство українське, яке почувало себе незвичайно сильним, не проявляло ніякого рабства, і всі большевицькі заміри розбивалися о твердий і завзятий опір селян. Мені приходилося з обовязку журналіста бувати на численних селянських зїздах, які скликалися часто большевиками для нащупання грунту, чи яких небудь слабих сторін селянства, щоби пізніш можна було його взяти у свої руки. А коли селяне ніяк не піддавалися улесливим словам і демагогії большевицьких агітаторів, зїзд обявлявся контрреволюційним і замикався.

На таких зїздах відбувалися завше національні інціденти. Делегати домагалися тільки українських промовців, українських посвідчень і т. д. Я був свідком того, як оден селянин, критикуючи Українську Совітську Республіку, говорив, що коли у такій Республіці дають „удостовереніе" замісць „посвідчення", так тоді краще викинути слово „український" і вставити „россійский". Постійні інціденти бували на грунті відспівання національних гимнів. „Заповіт" Шевченка можна було співати, але „Ще не вмерла" большевики рішуче забороняли, а тут як навмисне селянам хочеться співати „Ще не вмерла". Комуністи кидаються, каженіють, грозять репресіями і чрезвичайками, нічого не помагає. Тепер свобода — кажуть на те селяне — і ми можем співати і говорити, що нам подобається.

Є богато анекдотів, які курсують по всій Україні, але є також багато правдивих фактів, незвичайно яскравих, ілюструючих український гумор. На селянський зїзд у Балті зїхалися селяне і оден з них пішов подивитися до большевицьких установ, що там робиться.

Заходить у головну установу „Революційний Комітет" з батогом у руці і капелюхом на голові, оглядає кожного урядовця з окрема і питає:

— Чи є тут хто?

— Что вам угодно — товаріш — підбігає якийсь урядовець.

Дядько критично подивився на нього, сплюнув і сказав:

— Нема нікого — самі Жиди.

Тоді підійшов до його якийсь боротьбист-Українець і питає про справу, яка привела дядька до „ревкому".

— Чи то правда, що до Балти має приїхати два вагони жидівської комуни? — питає флегматично дядько.

Здивований боротьбист гаряче перечить, називає чутки провокацією і т. д., а селянин спокійно кивнув головою і сказав:

— Ну, ну, вважайте!

І помахавши грізно батогом пішов з „ревкому".

Про комуну ходять приказки в роді того, що мовляв комуна це — „кому на, а кому дуля".

Єсть цікавий анекдот про большевицькі реквізиції.

Щоби селян задурити, большевики оголосили по селах, що будуть пускатися „жовті лучі", які осліплюють, тому пропонується селянам ховатися по пивницях на певний протяг часу. Коли пізнійше селяне починають виходити із пивниць, показується, що по стайнях не стало ні коней ні худоби. А коли питають большевиків, куди це все ділося, їм відповідають, що певно „жовті лучі" їх знищили.

Але я відбіг від теми, бо бажаючи описати життя Києва, кинувся у далекі екскурсії селянсько-большевицьких відносин.

І тоді коли йшов спір поміж селянами і большевиками, Київ голодував, бо ніхто з селян не хотів привезти хліба для „дармоїдів".

Всеж таки у 1919 році київське мистецьке і літературне життя дуже гарно розвивалося, большевицький „Всевидат" готував широкі видавничі пляни головно українських книжок, українські літературні клюби і студії розвивалися.

Група „Музагет" мала свою студію, до якої вчащали і публіцисти і актори, крім цього відчинений був літературний мистецький льох, на якому поети читали свої вірші, актори інсценізували вірші Тичини, Савченка, Зазула, Слісаренка, Семенка, Терещенка і инших поетів молодшої групи, музиканти і композитори продукували свої твори, белетристи читали новелі і т. д.

Тоді до Києва наїхало дуже богато російських письменників, з відомими літературними іменами, як напр. Еренбург, Венгров, Кірета і т. и. і українським письменникам приходилось вести запеклу боротьбу за культурну гегемонію. Конкуренція спонукала оба таборя, а навіть три табори, бо український, російський і жидівський, творити і творити без кінця, щоби не вдарити як то кажуть „лицем у болото".

У театральному мистецтві була також така культурна конкуренція, хоча український театр змагався іти иншими шляхами, як ішов російський, значить, український театр не хотів дорівняти російському, а перевищити, що в деякій мірі йому удалося. Театр Леся Кубаса (нашого земляка) став одним з найкращих театрів Києва, а коли він відчинив студію, вона мала найбільше учнів зі всіх київських драматичних студій.

Драматичний театр Загарова тримався старих шляхів і хоч він не був гірший від російських театрів, але не був кращий.

Крім цього багато було театрів на передмістях Києва, які ширили українську свідомість поміж київським робітництвом.

Забув я ще згадати, що у томуж 1919 році заложено „Музичну Драму" українську оперу, яка вспіла поставити кілька разів з величезним успіхом „Утоплену" Лисенка і мусіла з приходом Денікіна припинити свою діяльність.

Денікінщина, яка змінила большевиків, означає для Києва повне знищення всіх українських культурних здобутків. Всі театри, школи, літературні студії, і инші культурні установи задихалися під гнетом „едино-неділимської" реакції, чимало культурних сил опинилося на бруку, і тут в пригоді стають кооперативи.

„Дніпросоюз" приймає до себе на службу Павла Тичину, Кирила Стеценка, Леся Курбаса і чимало инших і тим дає змогу сяк так пробиватися і ховатися перед терором „едино-неділимців". Крім цього кооперативи фінансують всі школи, дають стипендії, допомоги і взагалі виконують всякі опікунчі обовязки.

Короткочасовий побут денікінщини полишив важні рани на тілі української культури і коли на зміну прийшли знову большевики, не можна вже було нічого зробити, щоби поправити справу.

До того ще большевики 1920 року стали дуже ощадними, не давали ніяких грошей на культурні потреби громадянства, театри перестали націоналізувати, мистецька і літературна богема голодувала. Поміж поетами і акторами не чути було балачок ні про літературу, ні про театральне мистецтво, а про те яким чином утечи з Києва десь на село, де багато хліба і молока. А виїхати з Києва дуже тяжко, не пускають. Складалися цілі театральні групи, які старалися виїхати на провінцію, як робітничо-селянський театр і деяким удавалося, так що в результаті Київ опустів зі всіх інтелігентних українських сил, і коли у травні прийшла до Києва українська влада, не було кому працювати.

А тимчасом обивательський Київ почав студіювати науку приноровлювання до всяких політичних змін і відносин. Коли має наступити переворот, кияне в першу чергу обліплюють вікна паперцями, щоби не потріскались від гарматньої стріляниии, потім лізе у пивницю, а ще пізнійше підшукує зі свойого архиву документи, які доказували би його льояльність до істнуючої влади.

Це київський обиватель знає робити чудесно, бо чейже 15 переворотів дали йому такі кольосальні практичні знання, що ніхто не зуміє його збити з пантелику.

Я перебув біля 14 переворотів у Києві і всеж таки до тепер не знаю, чи Київ большевицький, чи денікінський, чи український.

Він може бути який хочете.

А проте Київ дуже нещасливе місто, а коли до того він перебуде ще з 15 евакуацій, тоді напевно вже цеглини з Києва не зістанеться.

Лесь Подоленко.

З ДОРОГИ ЖИТТЯ.

Поет і дійсність.

Відвідав мене вчора молодий поет з Наддніпрянщини. Мав сині очи, буйну чуприну, брудний ковнірець, богато гривень та зшиток поезій. Був ніжний, як сторчик. Приїхав просто з Камянця. Казав мені, що є урядовцем, мовляв, секретарем. Я точнійше не розпитувався. Знаю, що з всяким секретарством вяжеться дещо секретного. Відома річ: у нас кождий Секретаріят мав свої секрети... Впрочім пусте. Розходиться о поета...

Несподівана й небуденна була се для мене гостина. Стрічаю часто, навіть на ул. Руській, людий, які підписують себе під ріжними віршами, та з поетами від ряду літ не стрічаюся майже ніколи. Часом у сні приходить до мене добрий Верлен, задуманий Бодлер, часом заходить у мою хату гірко всміхнений Гайне; з українських поетів мало хто відвідує мене. Тим дорозша для мене була стріча з наддніпрянським гостем. Ми й розговорилися про поезію, про напрями, які тепер.., ітд. ітд. З черги став він мені читати свої поезії; пів години читав, а ще пів говорив з памяти. Засипав мене потоком слів і римів, що крутилися в зачарованому колі кохання, страждання й сподівання, суму, шуму й глуму, тиранів, гетьманів, кайданів і шарлятанів, недолі і неволі... Тут і там забреніла й боєва нута в кількох варіяціях бадьорого мотиву:

Ось, ось, ось —
Ми таки не дамось!

Опісля говорив мені молодий поет, що їде з України в світ. Хотів би дістатися на Закарпаттє, на Чехи, у Відень, в Берлін, на Мадаґаскар, коби лиш втечи як найдальше від всього, що бачив на рідній не своїй землі. Нарікав на всіх і на все. Хотів втечи від людий, від життя, від дійсности...

Зворушив мене. Я не мав сили сказати йому правду в очи. Жаль мені було хлопчини з синіми очима... Я порадив йому переписати поезії „на чисто" і покищо... задержати у себе. А тепер гризе мене совість. Мушу направити промах. Нехай мої слова летять за поетом навздогін...

Ні, молодий друже-поете! Ти не можеш їхати на Мадаґаскар. Ти мусиш остатися тут! Ти не смієш відвертатися від дійсности, тобі не вільно тікати від життя! Пійшли наші жовніри в полон, поїхали політики на чужину, повели наших діячів в тюрми і табори, а ти лишися в долині сліз і горя. Ти не покидай рідної землі. Лишися на пустарах і вслухуйся в смутки, що віють понад ними. Йди на пожарину, шукай під попелом тліючих іскор...

Тобі не вільно тікати перед життєм, перед дійсностю. Ти мусиш вибрати між римованою на чужині тугою за рідним краєм, а між кроваво-болючою, божеською творчостю, що буде відбиттєм твердої, жорстокої дійсности, що буде луною страшного дужання твойого народу, його страждань і сподівань...

Поки твою землю топче ворожа стопа, не покидай її. Останься тут, хоч довкола сльози і кров...

Тиберій Горобець.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

Василь Литвин, господар в Винниках, помер в 39. році життя, дня 29. червня 1920 р. Похорон відбувся дня 30. червня о год. 5. пополудни в Винниках, про що повідомляється рідню і знайомих.

Олександер Глодзінський, управитель школи в Бережниці шлях. і власник реальности, помер 16. грудня 1919 р. на удар серця в Немирові коло Винниці. Така вістка надійшла щойно на днях від шваґра покійного о. Бандери.

Володимир Гойванович, сотник арт. У. Г. А., б. проф. ґімназ. в Долині, помер на тиф 28. мая с. р. у Фридріхівці в 38 р. життя, а його дружина **Ольга з Артимовичів Гойванович** померла 29. мая с. р. також на тиф в сокальскім шпиталі в 38 р. життя, лишаючи сиротами 8 літного хлопчика і 6 місячну донечку. Дітьми заопікувалися поки що С. С. Василіянки у Львові, беручи їх до захисту.

МІСЦЕВІ ОГОЛОШЕНЯ.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

МАКАДУ, ПА. Бр. Сошествія св. Духа, від. 7, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що спеціяльний мітинґ відбудеться дня 25. липня с. р. Всі члени повинні прибути на сей мітинґ, бо будеться вибирати делегата на конвенцію. Неприсутний член буде караний після статута. — А. Капітула, предс.; П. Пухир, секр.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Отсим подаємо до загального відома, що тимчасовий офіс корпорації National Building Loan Ass'n „Ukraina" of Jersey City, N. J., находиться під числом 222 Washington St., Jersey City, N. J. 71с92

В. Ф. Вагнер, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення женитьби не приймаєсь. — За одно поміщенне платиться 10 центів за стрічку (5 слів); два і більше поміщень 7½ цента за стрічку від кождого поміщення. Після сих цін на дворазове оголошенне з 6 стрічок належить присилати $1.00. Оголошення продажи фарм приймається лише такі, коли в них є подана сама річ яка є на продаж, інвентар, запаси, положенне і ціна. Рішучо не приймаєсь оголошень з всякими дивовижними описами, висловлювання надмірної прихильности для костумера і напади на других продавців.

Не належиться ждати відповідий на листи в справі оголошень, подаваних на адресу „Свободи", бо на такі листи адміністрація не відповідає, але передає їх сторонам, які подали оголошенне. Від сторін належить сподіватися відповіди.

КРЕВНИХ І ЗНАКОМИХ

спроваджуємо до Америки в як найкоротшім часі. По інформації звертайтесь до: 77—

S. KOWBASNIUK,

244 Avenue A, cor. 15th St.,

New York, N. Y.

ДР. СЕМЕН ДЕМИДЧУК пошукує платного заняття. Може бути фізична праця, одначе на свіжому воздусі, в здоровій околиці. Адреса: 30 E. 7th St., New York City. 89-90

Пошукую своїх братів МИХАЙЛА і ФЕДЯ ЛАПИНСЬКИХ, з села Творевни, пов. Ліско, Гал. Мають перебувати в околиці Пітсбурга, Па. Хтоби о них знав або вони самі, прошу зголоситися до мене, їх сестри: PELAHIA LAPINSKA DOBRASH, 2021 Delgany St., Denver, Colo. 89-90

Пошукую МИХАЙЛА, ЮРКА і МАРІЮ МИЛЬНИЧЕНКО, з села Вилисниця, повіт Надвірна, Гал. Хтоби о них знав або вони самі, прошу ласкаво зголоситись на адресу: WASYL HANIAK, 522 W. 151st St., East Chicago, Ind. 86-91

Пошукую свого краяна ІГНАТА ЛАБА, з села Перечин, столиця Ужгород, Угорщина. Хтоби о нім знав або він сам, прошу зголоситись до: MICHAEL RAIS, Box 26, Oxford Furnace, N. J. 88-89

НА ПРОДАЖ бучерня і ґросерия, добрий кеш бизнес, між нашими і Славянами. Ціле уладженне в добрім стані. Голоситись до: P. BULWICZ, 481 Monmouth St., Jersey City, N. J. 89-90

НА ПРОДАЖ сейчас бучерня і ґросерия, бизнес добре просперуючий, між нашими людьми і Славянами, ціле уладженне в добрім стані. Властитель продає задля виїзду до краю. Голоситись до штору під ч. 158 Tonnele Ave., Jersey City, N. J. 89-91

ЩОСЬ ДУЖЕ цікавого для кавалерів і вдівців. Пишіть, залучаючи 2-центову марку на адресу: ROYAL SALES CO., Station O, New York City 25-

БУЧЕРНЮ І ҐРОСЕРНЮ продамо сейчас. Бизнес вироблений між Українцями і Поляками. Ціна дуже приступна. Голоситись до: W. OGONOWSKY і CAN, 138 Essex St., Jersey City, N. J. 87-89

КУПЛЮ ФАРМУ від 1 до 3-акрової в стейті Ню Йорк, не дальше як 1½ милі від будь якого міста, щоб була вода й стріт-кара близько. Прошу повідомити а заразом і ціну подати на слідуючу адресу: D. HRYNIEWICH, R. F. D. R. 1, Box 72, Livermore, Pa. 88-89

ХТО МАЄ ЗАМІР

спровадити знакомих або родину з краю до Америки а жадає інформацій в тій справі, хай зголоситься до: 43—

LAW OFFICE,

49 E. 7th Street, New York City.

НОВИНКИ.

Переслідують вивискувачів.

На припорученє генерального прокуратора Палмера специяльні агенти департаменту справедливости зажадали від десятьох головних і побічних агенцій мясних виробів Армура і Компанії видачі всіх книг і документів, аби можна було розслідити визиск зі сторони сих мясних баронів. Усе діловодство сеї компанії має бути докладно переглянене діловими знавцями ще від 1. цвітня 1919 року, а окремо мається розслідити справу баранини з Нової Зеляндії межи 1. мая а 20. липня б. р. Усі рахункові висліди подасться до відома лаві присяжних судіїв, яка буде сю справу розбирати.

„Сухе" Сінсінаті.

У бізнесовій секції міста Сінсінаті, О., пукла минулої середи головна водопроводна рура і залила дотичну частину міста. По домах забракло води і люди бігали з ріжними начиннями з одного місця до другого, шукаючи за водою. З обави, щоби не потріскали парові кітли, всі фабрики вигасили були огонь під своїми кітлами і з того приводу многі робітники мали несподіване „свято".

Увязнений за двоженство.

Роберт Дж. Квенел, син бувшого пароха в одній з нюйорських протестантських церков, опинився в нюйорській вязниці „Тум", оскаржений о двоженство. Його мають передати властям в повіті Есекес, стейту Ню Джерзи, де відбудеться судова розправа. Арештований заявив, що він оженився вдруге з тої причини, що його перша жінка відмовилася взяти з ним розвід, бо на се не позволяли їй її релігійні почування.

Нагробник убив дитину.

Коло дому Віліяма К. Неша в Лінколн, Н. Дж., лежить цвинтар, на якім росте кілька черешень. Син Неша, Віліям, зайшов на сей цвинтар, виліз на один нагробний камінь і хотів пригнути одну галузь з дозрілими черешнями. Коли він нагнувся за дотичною галузкою, нагробник звернувся і привалив собою 3-літного Віліямового братчика Альфреда, який стояв під сим нагробником. Камінь розторощив голову дитини і її видобуто зпід нагробника вже неживу.

Засуд склепової злодійки.

Паню Йосифину Вагнер, літ 26, з Нюарку, Н. Дж., засуджено на 30 днів до робітничого дому за те, що вона в однім департаментовім склепі вкрала з ляди товарів вартости $45. Хоч се була її перша сього рода провина, то суд помимо того засудив її на примусові арештантські роботи, бо дистриктовий прокуратор, котрий обжаловував проступницю, доказував, що в останнім часі злодійства по склепах з боку гостий занадто поширилися.

Обіцяв воскреснути, але не додержав слова.

В повіті Гарард і в сумежних йому повітах стейту Кентоки жиють сотки людий, котрі є членами релігійної секти „Святих Пеленок". Один з тих сектантів, Андрій Сінгелтон, чуючися близким смерти, прикликав до себе свою жінку і зажадав від неї, щоби в три місяці по його похороні вона відкопала йому трумну й отворила її, а він тоді встане і пійде пішки до свого дому. Свідками того дивного жадання були многі товариші Сінгелтона, які вірили, що умираючий, один з найліпших членів „Святих Пеленок", додержить справді своєї обіцянки.

Минуло рівно три місяці від дня похорону Сінгелтона і його жінка враз з многими собратами покійного пійшла на цвинтар. Мущини відкопали трумну Сінгелтона, піднесли віко домовини і... чимскорше його назад спустили, бо сопух гниючого тіла не дав їм довго церемонитися. Сумні людиска закопали трумну назад і пійшли домів з похнюпленими головами, нарікаючи на віроломність свого релігійного товариша.

Многі члени „Святих Пеленок" прийшли тепер до заключення, що їх померший брат Сінгелтон прийде до них з духового світа.

Американські видавці ласі на сензацію.

З Лондону доносять, що американські видавці побиваються дуже за тим, аби дістати в свої руки спомини помершої кілька днів тому цісаревої Евгенії, жінки останного французького цісаря Наполеона III. В своїм завіщанню померша записала сі свої спомини еспанській королевій, з тим застереженнем, що вони не сміють бути опубликовані. За право опубликовання сих споминів перед двома роками жертвовано цісаревій Евгенії $100.000. Згадані спомини обнимають 40 літ життя помершої, включаючи і період до кінця світової війни. Вступленню Америки до війни є в дневнику цісаревої Евгенії присвячено 30 сторін.

Розбишацький напад на о. шамбеляна К. Курилу.

Сиракюз, Н. Й., 20. липня. — В понеділок минувшого тижня о годині 5-тій рано напали на о. Курилу, українського греко-католицького священика при церкві св. Івана Хрестителя, 104 С. Вілбур Аве., Сиракюз, Н. Й., узброєні розбишаки. Притомність ума спасла о. Курилу від смерти.

Напасники вдерлися до пивниці, відки пробували дістатися до середини кімнати, однак ся штука не вдалася, бо двері були защіплені з середини. Попробувавши всі вікна в долині якимсь долотом, злодюга знова не знайшов способу дістатися до середини, бо вікна були замкнені. Вкінци розбишака побачив відчинене вікно на поверсі, де спав о. Курилло. Якимсь чудом він видрапався до того вікна та зачав вікном лізти до середини. В тій хвилі збудився о. Курилло і побачив замаскованого напасника, який переступив одною ногою через вікно і вимірив револьвер впрост до нього. Однак о. Курилло, не стративши притомности, вхопив подушку, заслонився нею і з цілою силою кинувся на напасника та зіпхнув його на діл. Напасник як довгий полетів стрімголов з подушкою на хідник, де дістав научку за свою нечесну роботу. Коли впав, дуже стогнав і кричав; певно сильно покалічився. Від крику розбишаки побудилися сусіди, які сейчас збіглись, але напасників не зловлено; щезли як камфора і побитого забрали з собою та дали ногам знати. — **Осип Заремба**, дякоучитель.

Арештованне двох жовнірів за зневагу.

На фері „Мангатан", яка курсує між Ню Йорком і островом Стейтен, сиділо на кріслах двох 17-літних жовнірів, котрі повикладали свої ноги на два инші крісла. Побіч них стояло богато женщин, не маючих де усісти. До одного з тих жовнірів, Катера, якого родинний дім находиться в Ню Йорку, підійшов нюйорський театральний бізнесовець Макс Арране і просив його, щоби він відступив одно з своїх двох крісол його, жінці. Оба жовніри почали тоді ганьбити і зневажати згаданого бізнесовця, а результатом тої суперечки було арештованне обох нечемних вояків. Міський судія зажадав від них по $2.500 поруки, а відтак увільнив їх аж до розправи перед лавою присяжних судіїв.

Побили страйкерів палицями.

Минувшого вівтірка і середи відбулася в Римі, столиці Італії, улична боротьба горожан з трамваєвими страйкерами. Страйкери явилися на трамваях з червоними прапорами, а се розярило товпу, яка кинулася на страйкуючих з палицями і добре їх потурбувала. Окрім того знищено друкарню соціялістичної ґазети „Аванті". Друкарня часописи „Епока" запропонувала видавцям „Аванті" видрукувати на своїх машинах їх газету, але товпа окружила в ночи друкарню „Епоки" і не допустила винести відтам видрукуваних примірників „Аванті". Підчас сеї бучі ранено кількасот осіб.

Де найліпше жити.

Один поважний учений і суспільний діяч радить в одній популярній часописи триматися хліборобства, бо нема на світі красшого заняття понад хліборобство. Він дивується, що місто так дуже притягає декотрих хліборобів своїм брязкучим, мутним від диму і задушним життем. Нема в тім життю правдивого одушевлення природного, ані правдивої любови до свого ближнього, ані правдивого душевного вдоволення, лише якісь безголовні перегони, нераз за тим, чого в цілім світі і зі свічкою не найдеш.

Не треба думати, що душні, задимлені і порошні пристанища робітень є найліпшим заняттем, або що офісова робота то вже щось найкрасше на світі. Ви перейдіться вечером по улицях міста, а побачите понайбільшій части витончених, смертельно блідих людий, що вже не належать до загально людської здорової раси, але до якихось міських звироднілих людий. Місто не дало сим людям в порівнанню до сільського життя нічогісінько. Про їх дітий то вже нiщо й говорити. Передовими людьми дуже часто, навіть в містах, бувають люди виховані на селі, на фармі, а не діти виховані по містах. Діти міста звичайно деморалізуються, а вже найбільше ті, що покидають родичів і попадають в найбруднійше життє міста. Зовсім природно, що такі не можуть попасти між красших людий, але понайбільшій части там, де раз на все для життя на фармі пропадуть, а тимсамим будуть пропащими і для своїх родичів. Тому вщіплюйте своїм дітям любов до землі і до праці на ній так, щоби з часом створити на кольоніях гідне життє до наслідування градущим поколінням.

Те все, що повисше написане, не є ніякою видумкою, але живою правдою, до якої ще нераз прийдеться нам вернути.

Алкоголь з цвітів маври.

В Індії росте дерево „мавра" і з одного такого дерева, яке продукує 200 до 300 фунтів цвітів річно, виробляють добрий алькоголь, а туземці Індій виробляють з них напій-дурман. З одної тони сухих цвітів виробляють 90 гальонів чистого алькоголю такої сили, що можна його уживати до гонення моторів. В Гидеребат продукується 700.000 гальонів такого спірту.

Мильна наука.

Славний дослідник далекої канадійської півночи, Стефансон, критикував в одній зі своїх промов шкільні книжки, бо з них довідується шкільна дітвора мильно про підбігунові околиці, будьтоби там не було майже ніякого життя. Навпаки, в підбігунових околицях є таксамо літо і зима як і в цілій Канаді, лише з тою ріжницею, що літо є коротке, але ростинність е там майже тасама що й тут. Він сам начислив 640 родів цвітів і богато родів трави. Твердив, що так як кождий край продукує щось одно, підледові околиці зовсім від того не виключені.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".